

Dr. Kolláth György

A sportriporter közhely arra utal, ami előállt most az Alkotmánybíróság (AB) felvételi ügyben hozott kudarckerülő határozata után. Az idén érettségizettek a régebbiekkal szemben a legnépszerűbb karokra körülbelül annyi eséllyel juthatnak be, mint amennyi sansza a hópihének volna a Riói karneválon. Mindezt az oktatási kormányzat „megnyugvással” fogadta és másoktól is ezt várná el. Az amortizált helyzetbe méltatlanul hozott bírói testület úgy tett, mint egy mérlegelő futball-bíró: a 89. percben, nyilvánvalóan 11-es szituációban - tartva a következményektől - tovább-ot intett. Még jó, hogy nem „jutalmazta” sárga lappal a protestáló szülőket és diákokat?!

Cím
**Az esélytelenek
nyugalmával**

Dátum
2005.07.13.

Az indítványok elutasítása és a hivatalból megállapított alkotmányellenes mulasztás szolid intelme (irgum-burgum, nem szabad így csinálni) nem jogász számára is jelzés: nem sokat számít a jogalkotás szarvashibája, és tovatűnően a 90-es évek elejének markáns jog-őri szerepfelfogása. Nem biztos, hogy az AB-nek van hatásköre „alkotmányos követelményeket” megállapítani (mint tette most), hiszen nem norma-alkotó és nem kompetens, se nem felelős a majdan megalkotandó szabályok fő tartalmát illetően. Eddig – a hatalom-megosztás logikája szerint – csak az alkotmány lehetett az AB mércéje, ezért nincs mit kezdeni az ilyen kitételével: „nem akarta növelni az új rendszer bevezetésével amúgy is hatványozottan jelentkező zavart és bizonytalanságot”. Rendesen ezért másnak kellene, hogy a feje fájjon. Fel kellene hatalmazni a testületet arra, hogy ideiglenes intézkedéssel megálljt parancsoljon a probléma kezdeti stádiumában a látható, káros végkifejletnek. Fura dolog, hogy az AB a jogbiztonság és a (felső)oktatáshoz való alkotmányos jog ütközéséből, mondhatni technikai K.O-val az előbbit hozta ki győztesnek. Az alkotmányos jogok mélyrepülése tehát folytatódik. Hiba, hogy a döntés és indokolása homlokterében nem az AB kiforrott antidiszkriminációs tesztje áll. Pozitívum ugyan, hogy a testület szétválasztotta a jogegyenlőséget és az esélyegyenlőséget. Sajnos, végül mégis a korábbi elvi határozataihoz képest következetlen maradt.

Mazsolák a félmúltból: az AB korábbi döntései szerint a mindenkor szabályozás tárgyi és alanyi összefüggésében vizsgálható, hogy a megkülönböztetés alkotmányos határok között marad-e. Az eltérésnek kellő súlyú alkotmányos indoka kell, hogy legyen. A különbségtétel alkotmányosságának feltétele, hogy megvalósuljon az egyenlőként – egyenlő méltóságú személyként – való bánásmód. A diszkrimináció tilalma nemcsak az alapjogok körében tett hátrányos megkülönböztetést zárja ki, hanem megköveteli: a jognak mindenkit egyenlően, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembe vételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. Ha a megkülönböztetésnek nincsen tárgyilagossá mértelégelés szerint ésszerű indoka, akkor (!!!) az önkényes, alkotmányellenes. Ez volt eddig. A felvételizők esete vajon miért nem fért bele ebbe?

Igaz, darázs-fészekbe tenyerelt az AB. Magyarországon divat diszkriminációt bármi áron felmutatni, üldözni: akár van, akár nincsen. Jégtörő Mátyás ha nem talál, csinál jeget. A politika (főként az OM-ben) erre még rá is játszik. Nem egy miniszteri akcióból dől az egyoldalúság, a meggondolatlan, a direkt kivételezés. Az inga szélsőségesen kileng. Most az idén felvételizők kaptak kokit, máskor mások, másért. E politika eleve megszabja: az egyik oldalnak alig(ha) lehet igaza, csak őt szabad megnevezni és kipellengérezni, a másik mindig vértlen áldozat. De vajon hogy lesz így ebből jogegyenlőség, stabil törvénytisztelet, továbbá belátó együttélés, együttműködés? Szélsőségesen szétszakadhatnak a jogok, a kedvezmények a kötelezettségektől? Most még az AB is passzolt. Az oktatási tárca pedig – nem is olyan véletlen módon – éppen azon a ponton kapott sakkot, amelyet túlhajszolt politikai prioritásaként ágazatára ráerőltet. Az

Dr. Kolláth György

esélyegyenlőség imperatívusza, elrontott iskolapéldája szekundát érdemelt, a saját dugába dőlt. Nem látszik készség a konzekvenciák levonására.

Vehetnénk példát külhonnól. Az EU-alkotmányban 7 cikk szól az egyenlőségről, és 12 a szolidaritásról. E két dolog itthon kb. együtt adja az antidiszkriminációs és esélyegyenlőségi fellépések jogi hátterét. Honi léptékben összekeveredik több mező, s általa túlzó követelések, jogi nonszenszek kelnek lábra. Három kosár volna: a jogegyenlőségé, azután a hátrányos megkülönböztetés tilalmáé, s végül az esélyegyenlőséget megcélzó, ún. pozitív diszkriminációé. 1. Nem engedhetünk abból, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő. Orwell cinikus víziója irodalom, nem jogtétel (ti. vannak kicsit egyenlőbbek). Mindinkább, globális egyenlőséget is kellene szavatolnunk az EU versenyképességre épülő, gyakran piaci okok folytán eltérő viszonyai között a jogokban, a kötelezettségekben és a felelősségben – ez tiszta sor. 2. Az egy más(od)ik kérdés, hogy kisebbségek rovására olykor még a jogegyenlőséget is megsértik, továbbá, hogy a jogegyenlőség esélyegyenlőségi gondokat leplez, sőt néha indukál. Nem tűrhető egy demokratikus jogállamban, hogy bárkit, bármilyen alapon negatív diszkrimináció érjen. Ha mégis, szigorú büntetés sújtsa, nevelje az érintettet. Viszont nem lehet, ezért nem is szabad egy jellegében differenciált társadalmat erőszakkal, hamis beszéddel, rossz politikával nivellációra kényszeríteni. A tényleges, ám igazságtalan esély-különbségeket mérsékelni kell. Ám ezt elérni nem hibás jogpolitikával, ütős törvénykezéssel, hanem pénzzel, projektekkel, civil megoldásokkal, partnerséggel, PR-ral, azaz mérsékelt technikákkal érdemes. Közös érdek ez is: a demokrácia végérvényesen senkit sem taszít ki, mert pár ember okatlan vesztesége a rendszert teszi ingataggá. /Diktatúrában a bátyuska nem számít, abból még fölösleg is akad./ 3. Ezért és csakis erre gyógyír a harmadik kosár, az ún. pozitív diszkrimináció, mely Európában cseppet sem totális evidencia. A pozitív diszkriminációról az EU-norma általános élel hallgat, engedményt csak férfi-nő relációban biztosít. Hátrányt kiegyenlítő esélyteremtés egy átmeneti társadalomban lehetséges és indokolt is, de a meggondolatlan kivételezés drákói kikényszerítése nem megy.

Mégis, az OM-nek mintha csupán annyi gondja volna itt, hogy vajon szögleteset álmodjon vagy kereket.